

Przemysław Czapliński
Zakład Antropologii Literatury
przemyslaw.czaplinski@amu.edu.pl

Przekroczenia. Nowoczesna i ponowoczesna literatura wobec granic

Seminarium dotyczyć będzie zjawiska przekraczania granic w literaturze polskiej i europejskiej XX i XXI wieku. W centrum zainteresowania znajdują się granice: płciowe/ seksualne, klasowe, gatunkowe i antropologiczne. W ramach wspólnych rozmów i poszukiwań dokonamy wyboru (bądź modyfikacji) zagadnień z poniższej listy:

1) wykroczenia poza społeczne tożsamości płciowe i seksualne:

- emancypacja kobiet w literaturze polskiej XX-XXI wieku (Krzywicka, Gojawczyńska, Filipiak, Chutnik, Bator...)
- literatura pragnienia homoseksualnego (Pankowski, Musiał, Witkowski, Karpowicz, Lis, Iwasiów...)

2) dyslokacje klasowe w Polsce po roku 1945 i po roku 1989:

- reprezentacje literackie/ kulturowe awansu chłopskiego i robotniczego
- reprezentacje klasy średniej w kulturze PRL i w prozie najnowszej (wzorce kariery, normy widzialności, modele życia)

3) przemieszczenia gatunków literackich:

- zanikanie podziału na kulturę wysoką i niską (w oparciu o historię polskiej fantastyki: Lem, Zajdel, Dukaj, Huberath, Szostak, Sapkowski...)

– zacieranie granicy między dokumentaryzmem i fikcją (w oparciu o historię reportażu polskiego: Kapuściński, Krall, Kąkolewski, Nowak, Szczygieł, Szczerek, Kącki, Kopińska, Abramowicz...)

4) przekroczenia granicy oddzielającej ludzkie od pozaludzkiego:

- ekokrytyka (postaci, tradycje, koncepcje badania tekstu literackiego)
- literackie reprezentacje ekosfery

prof. dr hab. Jerzy Fiećko
Zakład Literatury Romantyzmu
jerzy.fiecko@amu.edu.pl

Romantyzm – przekroje, przybliżenia, tradycje

Seminarium mieć będzie charakter wielotematyczny, omawiane będą teksty i zjawiska historyczno-literackie pierwszorzędne, jak i sytuujące się na obrzeżach romantyzmu i romantycznej tradycji, na co wskazują także zagadnienia wyróżnione poniżej. Mają one charakter przykładowy i „wywoławczy”, stanowią propozycję wyjściową, otwartą na sugestie i propozycje ze strony seminarzystek i seminarzystów. Propozycja ta obejmuje m.in. takie zagadnienia:

- Style i modele pisarstwa naukowego – sposoby naukowej prezentacji romantyzmu i twórczości romantyków.
- Spory światopoglądowe i estetyczne romantyków.
- Romantyczne projekty egzystencji.
- Wiara, wahanie, kryzys – metafizyczno-duchowe poszukiwania romantyków.
- Katastrofizm i nihilizm: w centrum czy peryferia romantyzmu?
- Doświadczenie historii, opisywanie historii: idee historiozoficzne i modele udziału pisarzy w życiu zbiorowym.
- Naród jako „wspólnota wyobrażona” – projekty romantyków.

- Kwestia polsko-rosyjska według romantyków. Rosjanin – wróg i przyjaciel?
- Kwestia polsko-żydowska w ujęciu romantyków (Mickiewicz, Krasiński, Słowacki, Norwid, Kraszewski).
- Romantyczna literatura zsyłkowa i romantyczny „mit Sybiru”. Pamiętniki, listy, teksty literackie.
- Próby monografii „dzieł mniejszych” z epoki romantyzmu.
- Epistolografia i inne „prywatne” teksty romantyków – świadectwo i autokreacja.
- Trwanie romantyzmu. Ślady tej tradycji w tekstach XX-wiecznych poetów wielkich (Leśmian, Baczyński, Miłosz, Herbert, Szymborska, Różewicz) i mniej wielkich (wedle uznania i zainteresowań magistrantów).
- XX-wieczne spory o romantyzm i romantyków.
- Romantyczność w powieści XIX i XX wieku (od Kraszewskiego i Prusa do Konwickiego i Odojewskiego).

Wskazane powyżej zagadnienia mogą być punktem wyjścia w określeniu indywidualnych tematów rozpraw magisterskich. Przy ich wyborze decydujące znaczenie będą miały preferencje i zainteresowania studentek i studentów, wszystkie oryginalne, autorskie projekty magisterskich prac badawczych przyjmowane będą z życzliwością i uwagą. Ostateczny kształt projektu magisterskiego będzie stanowił wynik wspólnego namysłu autorki/autora i promotora, przy istotnym udziale (mam nadzieję) seminaryjnej wspólnoty.

prof. dr hab. Zbigniew Kopec
 Zakład Poetyki i Krytyki Literackiej
zbigniew.kopec@amu.edu.pl

Literatura i marginesy

Proponuję, by wiodącą tematyką spotkań seminaryjnych była różnorodnie rozumiana kategoria marginesów. Uwaga - ma ona charakter opisowy, a nie wartościujący! Dotyczy tych obszarów penetrowanych przez literaturę, które wcześniej z racji swojej marginalności były przez nią pomijane. Na naszych spotkaniach ta kategoria będzie dotyczyła np.

- grup narodowych, religijnych czy etnicznych żyjących na marginesach (czy Kresach) wyznaczanych przez granice Polski dwudziestolecia międzywojennego (np. proza Melchiora Wańkowicza, Józefa Mackiewicza) i Polski powojennej (np. kobiet w powieściach Ignacego Karpowicza czy Marii Matios). Interesować się zatem będziemy lokalnymi narracjami (i autonarracjami), prywatnymi historiami (i herstoriami) oraz ich miejscem w narracjach dominujących,
- grup społecznych, czy indywidualnych bohaterów oddzielonych murem zwyczajów społecznych i stereotypów, żyjących „obok” społeczeństwa (np. społeczeństwo żydowskie w prozie reportażowej Wandy Melcer, społeczeństwo rromskie w prozie Jacka Milewskiego),
- bohaterów należących do tzw. nizin społecznych (o których pisze wielu autorów XX i XXI wieku, poczynając od Janusza Korczaka, poprzez Marka Nowakowskiego, a kończąc na pisarzu łemkowskiego pochodzenia Mirosławie Nahaczu),
- bohaterów z kręgów cyganerii artystycznej, którzy swoją obyczajowością budują dystans między sobą a resztą społeczeństwa (np. proza Zbigniewa Uniłowskiego, kwadryganci, literaci z kręgu „Współczesności”),
- bohaterki kobiecych, które dzięki literaturze przechodzą z miejsc marginalizowanych do centrum (np. Panna Lilianka Ryszarda Szuberta),
- wszystkich innych bohaterów literackich, którzy z racji swojej „inności” są na marginesach, ale próbują przedostać się do centrum (np. poprzez literaturę, jak ma to miejsce w przypadku niektórych bohaterów utworów przypisywanych do nurtu chłopskiego, czy lumpowskiego).

Przedstawione wyżej tematy spotkań są przykładowe i nie są kompletne. Bardzo cenne będą Państwa propozycje dotyczące zarówno tematyki spotkań jak i problematyki prac magisterskich.

Serdecznie zapraszam!

Seminarium językoznawcze

I. Prosty język

1. Stosowanie prostego języka jako podstawowy czynnik kształtujący spójność i harmonijne trwanie wspólnoty komunikacyjnej
2. Prosty język jako wyzwanie kulturowe w świecie komplikacji i manipulacji komunikacyjnej
3. Komunikacja między urzędem a petentem w świetle zasad prostego języka
4. Prosty język w konkretnej instytucji. Analiza i upraszczanie wybranych zbiorów tekstów oficjalnych kierowanych do petentów
5. Stosowanie narzędzi informatycznych, w tym sztucznej inteligencji w przekształcaniu tekstów.
6. Prosty język w przestrzeni publicznej. Analiza zrozumiałości i funkcjonalności tekstów użytkowych, np. wywieszek, ogłoszeń, powiadomień, zakazów, nakazów, pouczeń, instrukcji obsługi, tekstów umieszczanych na ulicach, budynkach użyteczności publicznej, dworcach, w komunikacji publicznej, w placówkach kultury, punktach usługowych, sklepach, marketach itp.

II. Frazeologia polska

1. Frazeologia (w tym wszelkie innowacje) we współczesnej prozie i poezji polskiej
2. Frazeologia (w tym wszelkie innowacje) we współczesnych mediach polskich
3. Współczesna polska frazeografia (słowniki frazeologiczne)
4. Wulgaryzmy frazeologiczne w oficjalnej i nieoficjalnej sferze komunikacyjnej

III. Kultura komunikacji językowej

1. Kształtowanie się wzorów i wzorców językowych, norma i uzus
2. Rola elity humanistycznej w kształtowaniu się normy
4. Postawy wobec języka. Polemiki (utarczki) językowe w internecie, wypowiedzi metajęzykowe niespecjalistów, tzw. gramatyczny nazizm i ortoterroryzm
5. Agresja werbalna, wulgaryzacja

prof. dr hab. Tomasz Mizerkiewicz
Zakład Literatury XX wieku, Teorii Literatury i Sztuki Przekładu
tomasz.mizerkiewicz@amu.edu.pl

Problemy i konteksty literatury XX i XXI wieku

Seminarium ma zaznajomić z najnowszymi sposobami badania literatury XX i XXI wieku. Dlatego będzie miało charakter metodologiczny, przedyskutujemy znaczenie badań literaturoznawczych takich jak: studia nad emocjami (zwrot afektywny), doświadczeniem, pamięcią, zwrot ku rzeczom, nowy materializm, studia nad przestrzenią, studia nad nową czasowością, zwrot archiwistyczny, genetyka tekstu, nowa fenomenologia, filozofia obecności, zwrot deskryptywny, literaturoznawstwo cyfrowe, ekonomia literatury i in. Przygotowywane przez studentki i studentów prace dotyczyć będą zarówno poetyk poszczególnych pisarek i pisarzy, wybranych grup utworów, jak i zjawisk przekrojowych (konwencji, nurtów, estetyk literackich).

Radostaw Okulicz-Kozaryn
Zakład Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski
radoslaw.okulicz-kozaryn@amu.edu.pl

Nerwowość i dekadentyzm. Franciszkanizm i inne formy rekonwalescencji (seminarium pozytywistyczno-młodopolskie)

Na seminarium zapraszam osoby zainteresowane literaturą pozytywizmu i Młodej Polski, a także ich różnorodnymi kontekstami: cywilizacyjnymi, obyczajowymi, psychologicznymi, malarskimi, muzycznymi. Zapraszam również tych, których zajmuje tradycja obu epok, a zwłaszcza tradycja romantyczna, wyrażająca się na przykład w kulcie Grottgera, Chopina, Słowackiego czy Norwida. Z kolei obie te epoki same stawały się odniesieniem – negatywnym albo pozytywnym – dla wielu późniejszych twórców: od 1918 roku aż po lata nam najbliższe. Pozytywistyczne lub młodopolskie odwołania w literaturze XX i XXI wieku potrafią być niezwykle ciekawe.

Byłoby też znakomicie, gdyby na seminarium pojawili się chętni do podjęcia badań związków literackich i kulturalnych litewsko-polskich i białorusko-polskich w XIX i XX w. Wiele obszarów dziedzictwa dawnego Wielkiego Księstwa wciąż czeka na swoich odkrywców.

W każdym wypadku spektrum potencjalnych tematów prac jest bardzo szerokie, nie ograniczone do problematyki wskazanej w tytule seminarium. Samo seminarium jednak, szczególnie w trakcie pierwszego roku studiów, zamierzam poświęcić różnym postaciom i aspektom znanej już części z Państwa nerwowości, dekadentyzmu i tak zwanych nurtów ozdrowieńczych. Będziemy się też przyglądać fenomenom cyganerii artystycznej i dandyzmu. W polu naszych obserwacji znajdą się takie problemy i tacy autorzy (znani, mniej znani i zupełnie zapomniani), jak:

- „dekadentyzm południa wieku” (Bogumił Aspisa, Aleksander Michaux–Miron, Leonard Sowiński);
- diagnoza nerwowości (w pismach Henryka Sienkiewicza, Elizy Orzeszkowej, Władysław M. Dębickiego);
- neurotyzm i dekadentyzm francuski oraz polski (Paul Bourget, Joris-Karl Huysmans, Stanisław Rzewuski, Maria Krysińska, Alfred Nossig, Leo Belmont, Ignacy Dąbrowski, Antoni Lange, Wacław Berent jako autor *Fachowca*, Wacław Wolski, Kazimierz Wroczyński, Ludwik Szczepański, Adam Znamirowski, Ewa Łuskińska);
- dekadentyzm „drugiego stopnia”, którego przedstawiciele (Karol Irzykowski, Roman Jaworski, Leon Choromański, Zdzisław Kleszczyński, Stanisław Ignacy Witkiewicz) tropili wszelką nieautentyczność, wykorzystując twórczo zamiłowanie do parodii i groteski;
- „rekonwalescencje końca wieku” (klasycysta Leopold Staff, futurysta Yeży Yankowski, Jan Kasprowicz – „franciszkanin”).

Wybór poszczególnych zagadnień będzie w dużej mierze zależał do Państwa, ale sekwencję początkowych zajęć seminaryjnych zamierzam poświęcić różnym interpretacjom listów Stanisława Wyspiańskiego, które w ostatnim czasie cieszą się dużym zainteresowaniem badaczy. My proponujemy interpretację własną, próbując zobaczyć, czy ten wybitny artysta też uległ czarowi „wieku nerwowego”.

Literatura – między alienacją, terapeutycznością a społecznym rezonowaniem

Zapraszam osoby zainteresowane myśleniem o literaturze jako formie działania – funkcjonującej w ramach możliwości i ograniczeń współczesnej kultury.

Zarówno tworzenie literatury, jak i jej odbiór mogą być postrzegane jako proces wyobcowania, jako próba nawiązania kontaktu (z sobą i innymi), czy też jako rodzaj projektu funkcjonowania wspólnoty. Ta rozpiętość – między indywidualnym a wspólnotowym wyraźnie pozwala analizować antropologiczne uwarunkowania literatury.

Literatura działa – działa na nas, czytelników (prowokując pewne reakcje), ale bywa także formą wpływania na siebie i innych, swego rodzaju katalizatorem zmian (choć nie zawsze są to zmiany spektakularne). Proponuję przyjrzeć się – korzystając z narzędzi teoretycznych – literaturze XX i XXI, by zobaczyć przed czym uciekała, nad czym pracowała (przepracowywała), na co chciała wpłynąć.

Punktem wyjścia dla tych poszukiwań będą następujące kwestie badawcze:

- afektywność a tworzenie nastroju/ rezonowanie literatury,
- wstyd – zawstydzanie // duma – poczucie wyższości (problem emocji trudnych w literaturze i kulturze),
- trauma – kwestia kulturowych przekształceń, przekaz pokoleniowy, kwestia terapii (ujęcie psychologiczne i kulturowe),
- wybaczenie – jako proces emocjonalny, jako wyzwanie kulturowe,
- empatyczność literatury a granice „ja”,
- literatura a przemoc – literatura jako forma oporu, literatura jako rodzaj manipulacji.

Wymienione kategorie pozwalają przyjrzeć się tak indywidualnym, jak i społecznym sposobom traktowania literatury jako rodzaju działania, umożliwiając zarazem refleksję nad stanem polskiej kultury.

Literatura pozostaje wprawdzie w centrum badawczych zainteresowań, ale nasze badania będą otwarte także na relacyjność literatury i jej związki z innymi formami artykulacji (zarówno w odniesieniu do sztuki i innych dyskursów, jak i szeroko rozumianego środowiska).

Powyższe określenie tematyczne seminarium nie wyklucza przygotowywania prac na tematy bliskie, powiązane lub jedynie nawiązujące do problematyki – jak zawsze pozostaje otwarta na indywidualne Państwa propozycje.